

ISBN 978-9943-6259-5-2

“ZAMONAVIY FAN VA TALIM- TARBIYA: MUAMMO, YECHIM, NATIJA” ilmiy-amaliy onlayn konferensiya materiallari

ISBN 978-9943-6259-5-2

9 789943 625952

Ikromova S. B. BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA MAKTAB VA OILA HAMKORLIGINING O'RNI	94
Ш.А.Буранова Ф.Нуманжанова БОЛАЛАРНИ ҲАР ТОМОНЛАМА РИВОЖЛАНИШИДА ҲАМКОРЛИК ТИЗИМИ ЗАРУРИЯТ СИФАТИДА.....	95
Amonova M. S. BO'LAJAK PEDAGOGDA KASBIY SIFATLARNI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY VAZIFALARI.....	97
Элчиева Д. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ДИДАКТИЧЕСКИХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕРЕСА К ПОЗНАНИЮ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ	99
Kamolova D. T. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTEGRALLASHGAN DARS TURLARI VA SHAKLLARI.....	100
Jumanova N. B.O'QUVCHILAR BILIMINI VAHOLASH MUAMMOLARI (BOSHLANG'ICH TA'LIM)	102
Bekchanova Sh. B. OLIY O'QUV YURLARIDA BULUTLI HISOBLASHNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	104
Aminova H. O.Qo'ziyeva Z. Q., Primova D. G'.AN'ANAVIY TA'LIMDAN ZAMONAVIY TEKNOLOGIYALARGA ASOSLANGAN TA'LIM SARI.....	106
Boltayeva A. A. MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH (BOSHLANG'ICH SINIF)	107
Obloqulova G.F. Obloqulova S. F. O'QUVCHILARNI IJODIY FAOLIYATGA SINFDAN TASHQARI MASHG'ULOTLAR ORQALI YO'NALTIRISH METODLARI	108
Eshova F., Sulaymonova Z.BOSHLANG'ICH SINIF SAVOD O'RGATISH DAVRIDA O'QUVCHILARNI O'QISH VA YOZISHGA O'RGATISH MASALALARI	110
Saydig'aniyeva D.Q. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILLARINI IJODIY FIKRLASHGA O'RGATISH.....	112
Ulasheva G. M., Odilova N. H. BOSHLANG'ICH TA'LIM SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA O'QUV-TARBIYA JARAYONINI AKT ORQALI TASHKIL ETISH	114
Ortiqova Sitara Sharopovna BOSHLANG'ICH TA'LIMDA YANGICHA YONDASHUV.....	116
Sharipova N. N. ONA TILI VA ADABIYOT FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	116
Nasimova Gulnoza TIL VA NUTQ JARAYONIDA UCHRAYDIGAN MUAMMOLAR VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI.....	118
Fatullayeva Lola BOSHLANG'ICH SINIF O'QISH DARSLARIDA O'QUVCHILAR NUTQINI O'STIRISH	119
Tohirova O. BOSHLANG'ICH SINFLARDA MODULLI O'QITISH TEKNOLOGIYASI.....	121
MAKTABGACHA TA'LIM	123
Tashbayev N. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM SIFATINI TA'MINLASH VA MONITORING.....	123
Narimbayeva L. MAKTABGACHA TA'LIMDA PEDAGOGIK JARAYON SAMARADORLIGINI BOG`CHA VA OILA HAMKORLIGI	126
Sadullayeva M.BOLA NEGA QO'RQADI?.....	127
Dosbekova G. RIVOJLANGAN XORIJIY MAMLAKATLARDA MAKTABGACHA TA'LIM TIZMIDAGI ILG'OR TAJRIBLAR TAHLILI	128

foydalanadi. Mazkur vositalar taqdim etadigan imkoniyatlardan biri internet xizmatidan keng foydalanish ham odatiy hol bo'lib qoldi. Hozirgi davrda ko'plab mahallalarda bolalar va yoshlar uchun turli to'garaklardan tashqari, Internet kafe, kompyuter o'yinxonalari ham mavjud. Mazkur maskanlar doim bolajonlar bilan gavjum bo'ladi. Shu boisdan ham Internet tarmog'idan yoshlar ongiga kirib kelayotgan zararli g'oya va ta'sirlardan samarali va ishonchli himoyalash tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Hozirgi davrimizning mo'jizalari bo'lgan kompyuter va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari juda qulay imkoniyatlarni taqdim etishi bilan birga, talay jiddiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Mazkur muammolarning oldini olish va ularni hal etish uchun esa ota-onalar, o'qituvchilardan farzandlariga yanada hushyor va e'tiborli bo'lishni, yosh avlodning g'oyaviy- mafkuraviy immunitetini mustahkamlash borasidagi ishlar ko'lamini yanada kengaytirishni talab etadi.

Shu maqsadda mahallalar qoshidagi yoshlar va voyaga yetmaganlar bilan ishlash komissiyasi, ota-onalar va pedagog xodimlar bilan har oyda tuman ichki ishlar bo'limi xodimlari ishtirokida davra suhbatlari tashkil etilishi ham yaxshi samara beradi. Bundan tashqari, komissiya a'zolari Internet kafe va kompyuter o'yinxonalarida vaqt o'tkazib, dars qoldirayotgan o'quvchilarning ota-onalari bilan suhbatlashishlari ham muhim ahamiyatga molik. Mahalla guzarlarida o'smir bolalarning bo'sh vaqtlarini turli to'garaklar bilan band etish ham yaxshi samara beradi. Mahallalarda olib boriladigan mazkur tadbirlardan ko'zlangan asosiy maqsad o'sib kelayotgan avlodni kamolga yetkazish, oila- mahalla-maktab hamkorligini ta'minlash va yanada kuchaytirishdan iborat.

Bundan xulasa shu kelajak vorislari bolalarimiz ta'lim tarbiya olishiga xar tamonlama sog'lom va etuk bo'lishi biz ota-onalar va jamoachilik qo'lida. Kelajakni qanday ko'rmoqchi bo'lsangiz ung poydevorini hozirdan mustahkamlang.

БОЛАЛАРНИ ҲАР ТОМОНЛАМА РИВОЖЛАНИШИДА ҲАМКОРЛИК ТИЗИМИ ЗАРУРИЯТ СИФАТИДА.

Ш.А.Буранова
ЖДПИ ўқитувчиси

Ф.Нуманжанова
3 курс талабаси

Маълумки, ота-оналар ўз фарзандлари учун илк устоз ҳисобланади. Шуни таъкидлаш лозимки, мактабгача таълим ташкилотида таълим-тарбия қанчалик аҳамиятли бўлмасин, мактабгача ёшдаги болалар учун оиладаги тарбия ҳам муҳимдир. Бола уйда ўрганганини мактабгача таълим ташкилотида давом эттиради, мактабгача таълим ташкилотида оиладаги тарбия маълум даражада коррекция қилинади. Бундай шароитларда ота-оналарга мактабгача таълим ташкилотлари педагоглари яъни, тарбиячилар, психолог, услубчи, дефектолог томонидан олиб бориладиган суҳбатлар орқали кўмак бериш, бунда мактабгача таълим ташкилоти ва оила ҳамкорлиги тизимини такомиллаштириш муҳимдир. Ҳар қандай шароитда ҳам ота-оналар ва тарбиячининг болани мактабгача таълимни сифатли олиши учун бирдек маъсулият сезиши, болани таълим – тарбиясида аниқланган бўшлиқлар устида оилада ҳам ишлаши учун оила ва мактабгача таълим ташкилотида ўзаро мулоқотни, алоқани мустаҳкам бўлиши, ота-она ва тарбиячи ўртасидаги самарали ҳамкорлик орқали ўзаро келишилган ҳолда давомли учрашувлар ўтказилиши, боланинг ривожланишига кўмаклашуви зарурдир. Режалаштирилаётган ҳар бир машғулот шунчаки расмиятчилик учун ўтказилишига йўл қўймаслик зарур, аксинча, кенг жамоатчилик вакиллари (намунали оила вакиллари ҳам) жалб этган ҳолда ота-оналарнинг қалби ва онгига етиб борадиган, уларнинг руҳи ва кайфиятини кўтарадиган, кенг маълумотларга эга бўлиш баробарида янги марралар сари илҳомлантирадиган, ташаббускорликка ундовчи таъсирчан шаклда ўтказилишига эришиш лозим. Ота-оналар билан йиғилишлар, учрашувлар, машғулотлар жараёнини бошқарувчилар машғулотни бошлашдан олдин кадам-бақадам тартибини кўз олдида келтириши, зарурий воситаларни тайёрлаши ва вақтдан унумли фойдаланиши шарт. Машғулотнинг ҳар бир босқичида умумий хулоса чиқаришга аҳамият қаратилиши, имкон қадар тавсиялар ишлаб чиқилиши, келгуси режалар белгиланишига (айирим машғулотлар тартибида тавсиялар ишлаб чиқилиши, келгуси режалар белгиланиши юзасидан намуналар) алоҳида аҳамият қаратиш мақсадга мувофиқдир. Бу оила ва мактабгача таълим ташкилоти ишларини такомиллаштиришга, яқдиллигини таъминлашга замин яратади. Мактабгача таълим боланинг мактабда аъло баҳоларга ўқиши, ақлий қобилятини намоён эта олиши, келажакда комил инсон бўлиб етишиши ва яхши натижаларга эришуви, унинг ақлан етук инсон бўлишига хизмат қилади. Сифатли мактабгача таълимни олган бола келажакда кўп имкониятларга эга бўлади, нотўғри йўللарга кириб кетиши эҳтимоли кескин пасаяди, яхши инсон

бўлиб шаклланиши мактабгача ёшдаги олган билим ва кўникмаларга боғлиқ, эканлиги ота-оналарга тушунтирилади. Болаларга доимий ғамхўрлик қилиш, уларга меҳр-муҳаббат ва қувонч бағишлаш, маънавий соғлом оила муҳитида камол топиши ва келажакда комил инсон бўлиб вояга етишини таъминлаш давлат сиёсатини юқори даражасига кўтарилган вазифалар қаторидан ўрин олган, яъни мактабгача таълим соҳасида фаолият юритаётган ходимларнинг долзарб вазифаларидан ҳисобланади. Мактабгача ёшдаги болаларга сифатли таълим-тарбия бериш давлат аҳамиятидаги вазифа эканлигини барчамиз яхши биламиз. Мактабгача таълим ҳаётини қарашлар билан ўлчанганда қисқа вақтни ташкил қилса ҳам, ҳаётнинг кейинги йиллари учун таъсири жуда аҳамиятлидир. Ҳаётини кўникма, билим ва одатларнинг асосини ташкил этган мактабгача ёшдаги болаларга берилаётган имкониятлар қанчалик кенг бўлса, ёш ота-оналарга болалар тарбияси ҳақида сабоқ бериш ҳам шунчалик муҳимдир. Тарбия давомида ота-оналар ўз таъсирининг аҳамиятлилигини ва уни тўғри ташкиллаштириш учун фаол иштирокчилар эканликларини қалбдан ҳис этишлари лозим. Мактабгача таълим ташкилоти соғлом, ҳар томонлама етук болаларни тарбиялаш учун зарур ташкилий, услубий, психологик, педагогик шарт-шароитлар яратади, болаларни мунтазам равишда таълим олишига ота-оналарга ёрдам беради. Мактабгача таълимни тўғри ташкил этилиши оила ва мактабгача таълим ташкилотига ҳар томонлама боғлиқ. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Мактабгача таълим тизимини бошқаришни такомиллаштириш чора тadbирлари тўғрисида” 2018 йил 30 сентябрьдаги ПҚ-3955 сон қарорига мувофиқ, шунингдек, мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш, соғлом, фаол, тўлақонли, жамиятга мослашган бола шахсини шакллантириш, ўсишида турли нуқсонлари бўлган болаларни, шунингдек, реабилитация қилиш ва соғломлаштиришга муҳтож болаларни ўқитиш, тарбиялаш ва интеграция қилиш учун қулай муҳит яратиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 13 майдаги “Мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини янада такомиллаштириш чора тadbирлари тўғрисида” ги 391-сонли қарори қабул қилинди. Қарорга мувофиқ мактабгача таълим ташкилотининг мақсади этиб, боланинг таълим олишига бўлган ҳуқуқини амалга оширишини таъминлаш, боланинг жисмоний, ақлий ва маънавий камолотини сақлаш ва мустаҳкамлаш, умумтаълим ташкилотларида боланинг жамиятга мослашишини ва таълим олишини давом эттиришга тайёргарлигини таъминлашдан иборат. Вазифалари этиб ўзига хос эҳтиёжлари бор болаларга яқка тартибда таълим дастурларидан фойдаланиш, шунингдек, ўз вақтида инклюзив мактабгача таълим ва тарбия олиш имконини берадиган қулай муҳит яратиш, болаларда Ватанга муҳаббат туйғусини, оилага, ўз халқининг миллий, тарихий, маданий қадриятларига ҳурмат билан муносабатда бўлишни, атроф муҳитга эҳтиёткор муносабатни шакллантириш, боланинг шахсини шакллантириш, унинг ижодий қобилиятларини ривожлантириш, ижтимоий тажриба орттиришни таъминлаш, боланинг жамиятга мослашишини ва бошланғич таълимга тайёргарлигини таъминлаш, таълим - тарбия жараёнига замонавий таълим дастурлари ва технологияларни жорий этишдан иборат. Бола мактабгача таълимни доимий фаолият олиб бораётган мактабгача таълим ташкилотларида, нодавлат мактабгача таълим ташкилотларида, оилавий мактабгача таълим ташкилотларида, қисқа муддатли гуруҳларда олади. Ота-оналар ўз болалари учун таълим-тарбия шаклланиши, таълим бериш тилини, болага таълим-тарбия бериш учун зарур шарт-шароитлар яратилишини ҳамда боланинг шахсига нисбатан ҳурмат билан муносабатда бўлиши белгиланган. Болани мактабга тайёрлашда оиланинг ўрни жуда каттадир. Бола тарбиясида оиланинг барча аъзоларидан нафақат болаларга нисбатан тўғри муносабатни, балки уларнинг тақдири учун юксак маъсулият ҳиссини ҳам талаб қилувчи қийин ва мураккаб ишдир. Бола ҳар бир ҳаракатимизга тақлид қилади, биз бу борада бепарволикка йўл қўймаслигимиз керак. Оиладаги илк ёшдаги бола бир қанча омиллар таъсирида тарбияланади ва беихтиёр муайян қонунларга бўйсинади. Бола табиий ривожланишида бешиқдан хонага, уйни танишга, кўчаси, маҳалласи, теvarак-атрофни билишга ўтади. Одатда, шахс шаклланиши учун учта асосий омил бор. Бу ирсият, атроф-муҳит ва тарбиядир. Бу ҳақда ҳам алоҳида тўхталиб ўтиш лозим. Атроф-муҳит таъсири – бу оилавий муҳит бўлиб, мактабгача ёшли боланинг ақли, онги етмайди деган хулоса чиқариш нотўғри. Уни ривожлантириш учун ҳар томонлама ҳаракат қилиш лозим, ушбу омилларнинг ҳеч бири вазият ва шароитларга боғлиқ бўлмаган ҳолатда мустақил равишда шахс шаклланишига таъсир эта олмайди. Бундан ташқари баъзи омиллар фаолроқ, мунтазамроқ таъсир кўрсатади. Сўнгги йилларда эфирга узатилаётган миллий руҳдаги ўзбек халқ эртақ қаҳрамонлари акс этадиган янги мультфильмлар яратилиб, экран орқали болажонларнинг эътиборини тортмоқда. Юртбошимиз таъбири билан айтганда, фарзандларимизнинг қалби, онгида соғлом ҳаёт тарзи, миллий ва умуммиллий қадриятларга ҳурмат-эҳтиром туйғусини болалик пайтидан бошлаб шакллантиришимиз зарур. Ёш

авлодни буюк келажак ва улуғвор мақсадлар сари бошлаш, мамлакатимизда яшайдиган миллати, тили ва динидан қатъий назар, ҳар бир фуқаронинг ягона Ватан бахт-саодати учун доимо маъсулият сезиб яшашига чорлаш, аждодларимизнинг бебаҳо мероси, миллий қадрият ва анъаналаримизга муносиб бўлишига эришиш, юксак фазилатли ёшларимизни тарбиялашда илк ёшдан эътиборан кучайтириш, маҳалла, жамоатчилик маъсулиятини ошириш, уларни яратувчилик ишларига даъват қилиш муҳим масалалардан саналади. Маҳаллада, оилада ва мактабгача таълим ташкилотида болани мактабга тайёрлашда тарбияни ҳар томонлама, жумладан, маънавий, ахлоқий, ақлий, эстетик, жисмоний ва меҳнат тарбияларини биргаликда олиб бориши яхши самара беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. “Болага йўналтирилган таълим дастурини ташкил этиш” Т.: “Квинта Принт” нашри 2012й, 2636
2. “Сифатли мактабгача таълим-бола келажакнинг пойдевори” Т.: 2014 й 14-бет
3. Ф. Қодирова ва бошқалар. “Мактабгача педагогика” -Т.: “Маънавият” 2013 йил, 160 б
4. «Мактабгача ёшдаги болалар таълим тарбиясини такомиллаштиришнинг муаммо ва ечимлари» мавзусидаги ЖДПИ нинг республика илмий-амалий анжуманининг мақолалар тўплами.: -Жиззах “Иқтисод молия” 2009 йил ,2116

BO‘LAJAK PEDAGOGDA KASBIY SIFATLARNI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY VAZIFALARI

Amonova Maqsuda Savurovna

Buxoro tuman 18- umumiy o‘rta ta’lim maktab boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

Bo‘lajak pedagog-tarbiyachilar kasbiy rivojlanishlarini ta‘minlashga yo‘naltirilgan pedagogik jarayonni tashkil etishda talabalarning mavjud bilimlari, kasbiy mayllari, ehtiyojlarini o‘rganish lozim.

Pedagog-tarbiyachilar o‘z faoliyatlari davomida hamkasblari va bolalar jamoasi orasida sog‘lom muhitni vujudga keltira olishlari, jamoada obro‘ qozonishlari kerak.

Bo‘lajak pedagog-tarbiyachilar, birinchi navbatda, ijodkor, keng tasavvur, dunyoqarash va tafakkur, kuchli xotira, yuqori darajada hissiy o‘z-o‘zini boshqarish layoqatiga ega bo‘lishlari zarur. Bo‘lajak maktabgacha ta‘lim tashkilotlari pedagoglarida bunday sifatlarning hosil bo‘lishida auditoriyadagi o‘quv jarayoni bilan bir qatorda pedagogik amaliyot ham muhim o‘rin egallaydi. Talabalarning pedagogik amaliyotda faol ishtirok etishlari, tajribali metodistlar va tarbiyachilarning ish faoliyatlari bilan tanishishlari, ulardan kasbiy mahorat sirlarini o‘rganishlari istiqbolda o‘z pedagogik faoliyatlarini samarali tashkil etishlari uchun zarur hisoblanadi. Bo‘lajak pedagog-tarbiyachilarning ilg‘or tajribalarni o‘rganishlari ularning o‘z kasbiy rivojlanish darajalarini ob‘ektiv baholashlari, mavjud bo‘shliqlarni o‘z vaqtida ko‘ra olishlariga ko‘maklashadi.

Bo‘lajak pedagog-tarbiyachilar kasbiy rivojlanishlarini ta‘minlashga yo‘naltirilgan pedagogik jarayonni tashkil etishda talabalarning mavjud bilimlari, kasbiy mayllari, ehtiyojlarini o‘rganish lozim.

Bo‘lajak pedagog-tarbiyachilarda quyidagi kasbiy sifatlarni shakllangan bo‘lishi lozim:

Bilimdonlik, vaziyatni o‘z vaqtida va to‘g‘ri baholay olish, ijodkorlik, mulohazalilik, kuchli xotira va mustaqil fikrlash layoqatiga egalik tezligi, mantiqiy xulosa chiqara olish, diqqatning barqarorligi kabi intellektual sifatlarni.

Fikrni to‘g‘ri va ta‘sirchan bayon qila olish, nazokat bilan so‘zlash, xushmuomalalilik, hozirjavoblik, samimiylik, o‘zgalarni fikrini tinglay olish, mustaqil fikrga ega bo‘lish, bolalar bilan dialog o‘rnata olish kabi kommunikativ sifatlarni.

Qat‘iyatlilik, jur‘atlilik, shijoatlilik, mardlik, jasurlik, tartib-intizomlilik, vaziyatni to‘g‘ri baholash hamda oqilona qarorlar qabul qila olish, vazminlik, insonparvarlik, mehribonlik, mehr-shafqatlilik, mustaqillik, shijoatlilik, jismoniy barkamollik, faollik, sabr-toqatlilik, bardoshlilik, chidamlilik, harakatchanlik kabi irodaviy sifatlarni.

Nafosat hissiga egalik, ozodalik, saranjom-sarishtalik, jozibadorlik, qaddi- qomatni to‘g‘ri tuta bilish, nutqning ta‘sirchan bo‘lishiga erishish, emotsionallik, ijodkorlik, improvizatsiya va fantaziyaga moyillik kabi estetik sifatlarni.